

Vorig jaar, tijdens onze schaakreis door Peru en Bolivia, gaf Henk Alberts mij enkele exemplaren van 'De Schaakkoerier' cadeau. Dit blad wordt vijf keer per jaar uitgegeven door de Motiefgroep Schaken waar Henk de voorzitter van is. Binnen de schaakgemeenschap is de dertig jaar oude motiefgroep een van de meer exotische groepen. Ze bestaat uit een select gezelschap schakers dat zich geworpen heeft op het verzamelen van alles wat met schaken te maken heeft. Dit beslaat het hele schaakspectrum van postzegels tot pin-ups. Twee keer per jaar komen de leden bij elkaar. In augustus 2014 viel 'De Schaakkoerier' 133, een special over openluchtschaakspellen, bij mij in de bus. Het bleek het vervolg te zijn op nummer 118 dat in juni 2012 uitkwam. Godfried Couwenbergh tekende beide keren voor foto's en tekst. Op de laatste twee pagina's stond een lijst met 47 lokaties met openluchtschaakspellen waar nog geen afbeelding van voorhanden was. Op die lijst trof ik één lokatie aan die ik maar al te goed kende.

Kockengen, gemeente Stichtse Vecht, Zwem- en Recreatiepark De Koet.

Ik wreef mijn ogen uit en las nog een keer De Koet in Kockengen. Dat was nieuw voor mij. Een schaakspel in mijn geboortedorp Kockengen. Dat ik daar via 'De Schaakkoerier' van de Motiefgroep Schaken achter moest komen. Even later zat ik achter mijn computer en stuurde ik een mailtje naar mijn jongste broer Ad, de enige van mijn zeven broers en zussen die nog in Kockengen woont, met het verzoek of hij of zijn vrouw Monique een foto van dit schaakspel kon maken, zie hierboven. Er ontbreken nu nog 46 foto's van openluchtschaakspellen en de Motiefgroep Schaken stelt het op prijs als u van een of meer van deze spellen foto's naar de voorzitter toe wilt sturen, zie hiervoor de website van de Motiefgroep Schaken (www.euwe.nl).

De naam van het dorp Kockengen is afgeleid van het luilekkerland Cocagne, de plaats waar het volgens de middeleeuwse voorstelling goed wonen was, met altijd genoeg te eten en te drinken zonder dat men daar iets voor hoefde te doen. Of zoals een Middelnederlands gedicht het uitdrukt: "Och, dat lant van Cockaengen is so goet! Het reghent daar in allen hoecken, Vladen, pasteyen ende pannekoecken." De namen van de buurtschappen Portengen en Spengen zijn verbasteringen van Bretagne en Spanje. Deze namen fungeerden mogelijk als uithangbord om kolonisten te lokken. Het contrast tussen deze namen en de winderige vlekjes van nauwelijks aan de modder ontstegen boerderijtjes, schuren en hutten moet volgens geschiedkundige Herman Pleij grotesk geweest zijn. Voor wie zich bewust is van de beroerde omstandigheden die de ontginners er aantreffen krijgen deze namen een cynische bijklank. Velen van hen zullen aan moeraskoorts (malaria) ten onder gegaan zijn bij het openleggen van dit luilekkerland.

Als ik aan Kockengen denk, waar ik van 1949 tot 1970 woonde, zie ik een klein dorpje in het noordwesten van de provincie Utrecht voor me dat omgeven wordt door polders waar koeien in weilanden grazen. Het sleutelwoord dat Kockengen het beste beschrijft is strijd. Altijd streed men met en tegen elkaar. Vanaf het ontstaan van Kockengen, rond 1300, tot de dag van vandaag, in juli van dit jaar was het weer goed raak, was er sprake van de strijd van de inwoners

tegen het water. Opmerkelijke momenten in deze strijd tegen het water waren het graven van de Heicop, in 1385 in opdracht van de bisschop van Utrecht, en het graven van de Bijleveld, in 1413 in opdracht van graaf Willem VI van Holland. Via de Heicop werd Stichts water naar de Vecht afgevoerd en via de Bijleveld Hollands water naar de Amstel. Mergen van het ene water met het andere voorkwam men door aanleg van dammen en door deze twee vaarten, die de dorpskern van Kockengen insluiten, vrij bizar kilometerslang parallel aan elkaar te laten lopen.

Kockengen tussen Bijleveld en Heicop (1988)

Zwembad De Koet, de blauwe rechthoek (2002)

Na de reformatie was er in Kockengen eeuwenlang sprake van een soms heftige godsdienststrijd. Zo namen in 1606 de protestanten de katholieke kerk over. De katholieken gingen in een schuilkerk in Teckop kerken. Maar ook tussen de protestanten onderling boterde het niet altijd. Na 1836 scheidden in Kockengen de ware gelovigen zich af van de Hervormde Kerk en gingen over naar de Gereformeerde Kerk. De gespannen verhoudingen kwamen drie jaar later tot uitbarsting en een detachement bestaande uit eenentwintig soldaten moest voorkomen dat men elkaar te lijf ging. De verdreven katholieken zouden pas ruim twee eeuwen later, rond 1852, terugkeren en de beschikking over een eigen kerk krijgen. Politiek gezien had de katholieke minderheid op het dorp weinig in de melk te brokkelen want de politieke macht lag tot ver in de twintigste eeuw bij de protestantse meerderheid. Een uitloper van de godsdienststrijd maakte ikzelf mee toen ik in 1965 aanklopte bij de damclub. De gezichten betrokken toen ik mijn achternaam noemde. Het was een christelijke damclub dus ik kon geen lid worden. Ik week uit naar Breukelen waar ik mij aanmeldde bij de schaakclub.

Slechts één keer heb ik voor Kockengen geschaakt. Dat was in 1969 voor de Katholieke Plattelands Jongeren. Tijdens een KPJ sportdag nam ik het schaken voor mijn rekening. Ik was toen clubkampioen van de schaakclub Breukelen en veel sterker dan de overige deelnemers. Dat ik toch nog tijdens een van mijn partijen in de problemen kwam lag aan het feit dat ik meer op mijn tegenstandster lette dan op hetgeen er op het bord gebeurde. Ik kwam met de schrik vrij. Uiteindelijk won ik die dag niet alleen de schaakbeker maar die avond ook het schaakmeisje.

De strijd tussen de geloven is in Kockengen inmiddels grotendeels beslecht. Waar er vroeger twee kerkhoven waren, een voor katholieken en een voor protestanten, is er nu nog maar één. Men ligt er nog apart van elkaar maar dat lijkt me een kwestie van tijd. Persoonlijk ben ik van mening dat men op het kerkhof een damspel zou moeten plaatsen. Ik wil er dan ook wel begraven worden. Want wat ik bij leven niet kon, kan ik dan als ik dood ben wel, een partijtje dammen met de protestanten. Dat het een strijd op leven en dood zal worden spreekt voor zich.

Kockengen. Zie: www.plaatsengids.nl en www.hetutrechtsarchief.nl en www.dekoet.nl
Groeten uit Kockengen. Piet Sondij, Gijs Wortel, Nico Pisa, Jacques de Jong en Arie van Dongen, 1980.
De molens van Spengen en Kockengen. Jubileumuitgave SDUM, Bernet van Leeuwen, 1993.
Dromen van Cocagne. Middeleeuwse fantasieën over het volmaakte leven. Herman Pleij, 1997.
Utrechts water. 1000 jaar waterbeheer in de Stichtse Rijnlanden. Adriaan Haartsen, 2008.